Skatterättsliga aspekter på leasingavtal

Av docenten Jan Anders Hagstedt

Leasing utgör en finansieringsmetod för näringslivet, som under senare år vuxit fram i vårt land efter internationella förebilder. Termen saknar en mer exakt juridisk innebörd, men härmed brukar avses långtidsuthyrning där hyrestiden ofta i stort sett motsvarar tillgångarnas livstid. Förfarandet är en metod för ett företag – leasingkunden – att finansiera anskaffning av maskiner och apparater för industrier, hantverk och kontor, transportutrustning, entreprenadmaterial m. m.[1] Leasing tillgår så, att leasingkunden träffar avtal med en leverantör om köp av viss produkt och låter sedan leasingföretaget förvärva utrustningen, samtidigt som ett hyresavtal sluts mellan leasingföretaget och leasingkunden rörande ifrågavarande objekt. Detta avtal är under leasingperioden vanligtvis ouppsägbart men det förekommer, att man av marknadsmässiga skäl ger leasingkunden möjlighet att under perioden rygga avtalet. Då leasing kommer till stånd genom att leasingkunden tar kontakt med en säljare, och sedan tillgriper leasing som finansieringsmetod kallas leasingen kundorienterad. En annan form är leverantörsorienterad leasing, då leasingföretaget kontaktas av säljaren som genom leasingverksamheten räknar med att kunna sälja sina produkter.

Den typ av leasing som här skissats benämns financial leasing – finansiell leasing.[2] Andra former av leasing brukar benämnas operating leasing och hit hör olika typer av vanligtvis uppsägbara förhyrningar, såsom exempelvis då ett entreprenadföretag av lönsamhetsskäl väljer att för ett visst arbete förhyra utrustning såsom grävmaskiner, byggnadsställningar och dylikt. Av dessa båda leasingformer är det den finansiella leasingen, som för närvarande har den största ekonomiska betydelsen och som därför tilldrar sig det största intresset.

Leasing är till sin rättsliga konstruktion att beteckna som ett avtal om lega av lös sak. Den avgift som leasingkunden betalar motsvarar slitaget på de förhyrda maskinerna samt räntekostnader, risk och vinst för leasingföretaget. Leasingtidens längd varierar, men beträffande finansiell leasing förefaller den vanligtvis genomsnittligt i olika länder sträcka sig upp till 3–5 år.[3] Efter periodens utgång återgår egendomen till leasingbolaget. Ofta är dock avtalad en

[1] Henriz: Leasing och några därmed sammanhängande problem, TfR 1968 s. 85 f.
[2] Henriz a.a. s. 85 f. Hagenmüller: Hat Leasing auch im Handel Zukunft? Bern 1966 s. 13 f.
[3] Henriz a.a. s. 88. Koch-Nielsen: De juridiske og skattemæssige problemer ved læsing, Ugeskrift for retsvæsen 1967 s 288.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-13 15:37:34

optionsrätt för leasingkunden, vilken kan få en förlängning av avtalet och då vanligtvis mot kraftigt reducerad avgift.[4]

Finansiell leasing har marscherat fram kraftigt i vårt land under de senaste åren, bl a beroende på tillkomsten av särskilda leasingbolag som är nära anknutna till affärsbankerna.[5] Anledningen till denna expansion är inte att leasing utgör den billigaste finansieringsformen för ett företag, tvärtom kan den räknas till de dyrare. T ex avbetalningsköp ställer sig ofta billigare som finansieringsform. Leasingbolagens upplåning blir något dyrare än bankernas, varför den företagare, som kan finansiera en optimal expansion i bank med bibehållen handlingsfrihet beträffande finansieringen, bör göra det framför att ge sig in på leasing.[6] Flertalet företagare saknar emellertid dessa möjligheter, och för dem kan det vara lönsamt att, trots den något högre räntekostnaden, vid sidan av andra former finansiera en del av sina investeringar medelst leasing för att uppnå optimal expansion. Den väsentliga fördelen med leasing är att investeringen blir finansierad till 100 %, varigenom expansionsmöjligheterna ökar. Man brukar säga att leasing ofta utgör ett gott komplement till andra finansieringsformer. Den kan även ha vissa fördelar ur skattesynpunkt.

Ur civilrättslig synpunkt har leasing varit föremål för viss diskussion i Sverige och behandlades även på det 25 Nordiska Juristmötet.[7] De skatterättsliga aspekterna på leasing har däremot inte berörts i någon högre grad, varför det kan vara motiverat att behandla några frågeställningar som kan aktualiseras.

Den renodlade leasingen utgör alltså ett legoavtal, vilket vanligtvis avser inventarier i en av leasingkunden bedriven rörelse. Den första frågeställningen blir vilken av parterna, som skall åtnjuta värdeminskningsavdrag på inventarierna ifråga. Detta vållar vid typiska legoavtal inte några större problem. Leasingföretaget står som ägare till godset ifråga, och som detta ingår i en av leasingföretaget bedriven uthyrningsverksamhet utgör de anläggningstillgångar i denna rörelse. Då uthyrningen sker mer sporadiskt brukar tillgången redovisas som omsättningstillgång.[8] Så är fallet exempelvis beträffande bilföretag,

---

[4] Koch-Nielsen a.a. s. 289.

[5] Veckans Affärer 14.9.1972 s. 59 ff och Bosson, Ekonomisk Revy 1972 nr 1 s. 29. Från 1967 till 1971 har leasingbolagen investerat cirka 325 milj. vilket per år motsvarar knappt 1 % av industrins totala investeringar i maskiner och inventarier.

[6] Bosson a.a. s. 31.

[7] Henriz TfR 1968 samt Braekhus m. fl. i förhandlingarna vid det 25 Nordiska Juristmötet. Diskussionen har bl. a. gällt huruvida reglerna om avbetalningsköp bör vara tillämpliga på leasing. Braekhus vill klassificera leasing som ett avbetalningsköp, a.a. s. 206 ff. Av motsatt uppfattning är Hellner samma arbete s. 230 ff samt Sundberg: Fel i lejt gods, Sthlm 1966 s. 346 ff.

[8] Jfr Föreningen akutoriserade revisorers rekommendationer i redovisningsfrågor nr 7 1970. I RÅ 1963 fi 854 uthyrdes en rörelse varvid förhyraren övertog uthyrarens varulager mot skyldighet att efter hyrestidens utgång återlämna ett lager av motsvarande värde. KR beskattade uthyraren för försäljningsvinsten på lagret. RR ansåg emellertid avtalet innebär en försträckning av lagret varför någon skattepliktig intäkt ej uppkommit för uthyraren.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-13 15:37:34

där bilar utleasas under något år och sedan säljs i försäljningsverksamheten. I sådant fall åtnjuts inte några avskrivningar, däremot har man rätt till inkuransavdrag och lagernedskrivning i vanlig ordning. Vanligtvis är dock tillgångarna avsedda för stadigvarande uthyrning och uthyraren åtnjuter därmed enligt KL 29 § värdeminskningsavdrag, och torde göra det oavsett om inventarierna ifråga de facto används av leasingkunden.[9] Ur förmögenhetsskattesynpunkt är inventarierna att hänföra till uthyrarens förmögenhet.

Leasingkunden å sin sida har, i den mån det förhyrda godset ingår i en av honom bedriven förvärvsverksamhet, rätt att göra avdrag årligen för legan eftersom denna utgör driftkostnad.[10] En viktig konsekvens härav blir, att leasingkunden inte är beroende av de skatterättsliga begränsningarna i värdeminskningsavdragens storlek, utan kan i form av avdrag för leasingavgiften göra snabbare kostnadsavdrag för sitt nyttjande av maskiner, än han kan göra om han som ägare får åtnjuta värdeminskning på dessa. Detta brukar framhållas som en av de skatterättsliga fördelarna med ett leasingavtal.[11] En accelererad avskrivningstakt är naturligtvis i princip en fördel för de skattskyldiga, men i praktiken är värdet härav vid leasingavtal vanligtvis begränsat. Den normala leasingtiden förefaller vara fem år, och skattskyldiga som tillämpar räkenskapsenlig avskrivning kan på samma tid skriva ned sina inventarier till noll, inom ramen för vad skattelagstiftningen tillåter och där första årets avskrivning är så stor som 30 % av anskaffningsvärdet.[12] Däremot kan det vara av större värde för skattskyldiga med planenlig avskrivning, särskilt om det är fråga om inventarier med större livslängd. I andra länder där längre avskrivningsperioder förekommer blir också därmed fördelarna i detta avseende större. I den mån man i Sverige kan se en utveckling mot kortare leasingtider – d v s då avgifterna för ett livstidsutnyttjande av inventarierna erläggs i snabbare takt – innebär detta skatterättsligt en ökad fördel för leasingkunderna. Häremot står dock den nackdelen att en accelererad avgiftsbehandling försämrar vederbörandes likviditet. I andra länder förekommer betalningsperioder för livstidsanvändning av inventarier ända ned till tre år, men de svenska leasingföretagen tvekar att tillämpa så korta perioder, bl a därför att förfarandet kan betraktas som kringgående av skattelagarna och därmed riskera driva fram en lagstiftning eller praxis, som kan skada även mer långvariga leasingavtal.

Beskattningsreglerna beträffande upplåtelse av tillgångar följer således i dessa fall det civilrättsliga rättsläget, genom att värdeminskningsavdrag medges den som är ägare till tillgångarna ifråga. I vissa fall har dock skatterätten brutit sig lös från detta synsätt och medgett värdeminskningsavdrag även för

[9] Jfr Hellner: Bolagsbildning ur skatterättslig synpunkt s. 164 f.
[10] Jfr RN 1967 nr 6 : 3.
[11] Jfr Koch-Nielsen a.a. s. 291 f.
[12] Jfr Henriz: Förhandlingarna vid det 25 Nordiska Juristmötet s. 240.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-13 15:37:34

skattskyldiga, som civilrättsligt – eller i vart fall sakrättsligt – inte är att betrakta som ägare.

Gods som ännu ej avlämnats av säljaren kan enligt KL 41 § anv. p. 13 under vissa förutsättningar bli föremål för lagernedskrivning respektive värdeminskning hos köparen. Vidare har beträffande avbetalningsköp fastslagits i praxis, att rätten till värdeminskning på godset skall tillkomma köparen, trots att säljaren står som ägare till dess köpet är fullgjort.[13] Likaså har man i praxis intagit den ståndpunkten beträffande lösöresköp, att det är säljaren som skall åtnjuta avskrivning oaktat köparen sakrättsligt är ägare till det sålda.[14]

Varför har man då i dessa fall lämnat det civilrättsliga rättesnöret? Förklaringen härtill ligger nära till hands. Man kan t ex tänka sig ett köp där säljaren gjort förbehåll enligt KöpL 28 § andra stycket, att även efter godsets tradition äga rätt att häva köpet vid köparens kontraktsbrott. Ett förbehåll av detta slag innebär att äganderätten omedelbart övergår till köparen.[15] I ett dylikt fall är denne ägare och faktiskt nyttjare av godset, varför värdeminskningsavdrag inte rimligen kan nekas honom på grund av säljarens förbehåll. Om nu säljaren i stället väljer den sedvanliga metoden, att göra ett ägarförbehåll blir effekten ur sakrättslig synpunkt att han är ägare till godset, men ur köparens synpunkt är läget oförändrat så till vida som han även i detta fall nyttjar godset, och han kan liksom i förra fallet bli frånhänt godset endast i händelse av kontraktsbrott från sin sida. Att skatterättsligt göra åtskillnad mellan dessa båda fall förefaller helt opåkallat. Särskilt som ju en köpare får värdeminskningsavdrag på inventarier oavsett huruvida dessa betalas kontant eller på kredit. Dessutom är det i båda fallen köparen som står risken, d v s om köpet hävs och godset försämrats får köparen stå för detta och det är då skäligt att han också får åtnjuta värdeminskningsavdrag på godset. Härtill kommer en praktiskt viktig sak, nämligen att om värdeminskningsavdrag ej medgavs avbetalningsköpare förrän han är ägare till godset – säljaren kan ej åtnjuta sådant eftersom godset för honom utgör omsättningstillgång – medför detta att avbetalningsköpet i praktiken blir ännu dyrare, ofta rent av en oanvändbar anskaffningsform och man försvårar härigenom företagens finansiering. RR:s ställningstagande på denna punkt förefaller därför högst motiverad.

Beträffande lösöresköpet är situationen ganska likartad. Köparen står som formell ägare men det är säljaren som nyttjar godset – vilket ju är poängen med att använda lösöresköpet som en pantsättnnig – och det är han som står risken om godset försämras, vilket också framhölls av RR i dess utslag. Härtill kommer en annan viktig synpunkt, nämligen att det inte är givet att köparen, för den händelse han skulle medges värdeminskningsavdrag, bedriver förvärvskälla där detta kan utnyttjas. Några värdeminskningsavdrag på godset

[13] Welinder: Beskattning av inkomst och förmögenhet 2, 1:a uppl. 1972 s. 105.
[14] RÅ 1956: 5.
[15] Almén: Köplagskommentaren 4:e uppl. s. 406 f.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-13 15:37:34

skulle därmed ej förekomma så länge köpet består – d v s i praktiken till dess pantsättningen upphör.

Även i leasingsituationer kan stundom tvekan råda beträffande vem som skall betraktas som ägare och åtnjuta avskrivning på de leasade inventarierna. Detta sammanhänger med att leasingavtal kan vara av sådan konstruktion att de kommer avbetalningsköpen nära, och att det därför kan finnas anledning att betrakta leasingkunden som ägare under leasingperioden. I leasingavtalen kan stundom finnas intagen en klausul med innehåll, att leasingegendomen kan komma att bli leasingkundens egendom. Klausuler av detta slag förefaller vara vanligare utomlands än här i landet. De stora leasingföretagen använder dem inte, utan brukar i stället "generöst betrakta" en framställning från leasingkundens sida om att få förvärva egendomen ifråga.[16] Direkta köpklausuler förekommer dock även i Sverige och det är därför av intresse att skärskåda deras skatterättsliga konsekvenser något närmare.

Civilrättsligt kan det finnas anledning för en säljare att förklä ett köpeavtal till hyresavtal, för att söka komma runt avbetalningsköplagens bestämmelser. Även ur skatterättslig synpunkt är det angeläget att rågången mellan förhyrning respektive ett köp hålls klar, eftersom dessa båda transaktioner ger upphov till skilda skatterättsliga effekter. I annat fall riskerar man att exempelvis ett avtal, som de facto är ett köp ges en annan rubricering för att ge fördelar ett köpeavtal normalt inte har.

Ett incitament till detta förfarande har redan nämnts, nämligen att en förhyrning kan ge snabbare kostnadsavdrag för en tillgångs brukande än vad ett köp medger. Ett annat skäl kan vara att ett företag kan sälja inventarier till ett pris som överstiger det nedskrivna värdet, men gör man det i form av försäljning blir köpeskillingen omedelbart beskattad, även om man säljer på avbetalning, medan om däremot inventarierna uthyrs till någon, som så småningom förvärvar äganderätten till desamma blir uthyraren endast beskattad för varje års hyresinkomst. Ytterligare ett skäl kan vara att man genom en förhyrning vill undvika en av konjunkturskäl införd investeringsavgift, som träffar alla köp.[17,18]

Leasing är en finansieringsform av väsentlig ekonomisk betydelse för näringslivet, och det framstår därför som angeläget, att man i skattesammanhang

[16] Henriz: Förhandlingarna vid det 25 Nordiska Juristmötet s. 239.
[17] Denna problematik var föremål för prövning i RN 1953 4: 5.
[18] Vissa problem aktualiseras även av investeringsavgifternas motsats, nämligen de av konjunkturskäl tillkomna extra investeringsavdragen. Dessa avdrag skall åtnjutas av ägaren och innebär därmed att en leasingkund inte kan utnyttja dem eftersom de tillkommer leasingföretaget. I den mån leasingföretaget kan utnyttja avdraget borde detta rimligen slå igenom i en avgiftssänkning eftersom ett leasingavtal eljest skulle ställa sig som väsentligt mer oförmånligt än ett köp för leasingkunden. I praktiken förefaller detta för närvarande inte förekomma på marknaden. Anledningen härtill torde vara att man haft problem med att formulera en lämplig bestämmelse härom.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-13 15:37:34

undviker att försvåra dess användning genom en alltför rigorös behandling av leasingavtalen. Det finns emellertid inte heller någon anledning att skatterättsligt behandla ett leasingavtal som ett legoavtal, om det fått en sådan utformning att det i praktiken rör sig om ett förtäckt köpeavtal. Att skattskyldiga i syfte att uppnå skattemässiga fördelar väljer leasing framför köp finns det således inte anledning att invända mot, så länge det rör sig om renodlade legoavtal. Det är först om avtalet på grund av sitt innehåll de facto utgör ett köp, som det finns anledning för skattedomstolarna att reagera. Vid denna prövning av ett avtals verkliga karaktär behöver inte varje klausul i ett leasingavtal av innebörd att äganderätten kan komma att övergå till leasingkunden innebära, att transaktionen skall betraktas som ett köp. Det finns i stället anledning att in concreto pröva, dels huruvida klausulen i sig kan anses ingå som ett typiskt och motiverat moment i uthyrningen, och dels hur sannolikt det är att klausulen ifråga kommer att tillämpas.

Dessa klausuler kan vara av skiftande innebörd. Ett klart fall är den situationen, att leasingföretaget överlämnar medel till leasingkunden som i eget namn köper tillgångarna. Ett dylikt avtal är uppenbarligen inte någon förhyrning utan ett försträckningsavtal. Följden härav blir att köparen direkt får göra avdrag för värdeminskning, medan däremot hyresbetalningarna inte är avdragsgilla i deras egenskap av amorteringar. Uthyraren i sin tur blir inte beskattad för uppburna amorteringar.

En typ av klausul som kan förekomma är att inventarierna utleasas för viss tid, varefter de vederlagsfritt eller mot viss ersättning skall tillfalla leasingkunden. Enligt norsk rätt gäller, att leasingkontrakt där det förhyrda inventariet skall tillfalla leasingkunden mer eller mindre vederlagsfritt efter föreskriven tid i allmänhet skatterättsligt anses utgöra avbetalningsköp, varför hyresbeloppen inte är avdragsgilla.[19]

Läget i svensk rätt är inte helt klart. I praxis beträffande fastigheter har RR godkänt avtal som inneburit att en fastighet förhyrts viss tid för att sedan övergå i förhyrarens ägo.[20] Beträffande lega av lös egendom torde dock rättsläget vara något annat. Enligt FAR:s anvisningar bör förhyrda anläggningar redovisas i balansräkningen om hyresavtalet föreskriver skyldighet för företaget, att efter viss tid och på avtalade villkor med äganderätt överta de förhyrda objekten. RN har om denna typ av avtal uttalat följande: "Har avtal, varom här är fråga, betecknats såsom hyresavtal eller har avtalad betalning betecknats såsom

[19] Thomle: Skattelov för landet, Oslo 1970 s. 397.

[20] Se t. ex. RÅ 1950: 5, RÅ 1941 fi 511, RÅ 1957 fi 1084, RÅ 1958 fi 1940. Jfr Welinder: Beskattning av inkomst och förmögenhet 1, 3:e uppl. s. 54. Vid ett nyttjanderättsavtal som ger nyttjanderättshavaren sådana befogenheter att han i praktiken är ägare anses dock en försäljning vara för handen, se RÅ 1963 fi 121, RÅ 1965 fi 1271. Vid realisationsvinstbeskattningen gäller dock enligt praxis att försäljning ansetts ha skett redan i och med att köpekontrakt är slutet. Jfr RÅ 1935: 17.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-13 15:37:34

vederlag för godsets bruk eller nyttjande, bör utan hinder härav avtalet i taxeringshänseende anses såsom köp, såframt det finnes vara åsyftat att den, som fått godset till sig utgivet, skall bliva ägare därav."[21] RN har således i detta sammanhang hållit sig till den grundläggande skatterättsliga principen, att det är ett avtals reella innebörd som är avgörande för dess skatterättsliga behandling. Även leasingavtal har RN haft anledning att ta ställning till, varefter det fastslogs att leasingavgiften var avdragsgill för leasingkunden "om sökanden genom ett s k leasingavtal eller genom avtal om korttidsuthyrning förhyr en traktor utan att i anslutning härtill träffa avtal om framtida köp av traktorn".[22] Här har man således i princip godkänt leasingavtalet som en form av legoavtal. RN har visserligen inte explicit uttalat att köp skall anses föreligga då avtal om framtida köp träffas i samband med förhyrningsavtalet, men mot bakgrund av vad man uttalade i 1953 års förhandsbesked, förefaller det i högsta grad sannolikt att en klausul av den typ som här har skisserats, där godset efter viss tid blir förhyrarens egendom, skatterättsligt skall betraktas som ett köp redan från avtalsdagen.

Samma inställning har kommit till uttryck i praxis. I RÅ 1967 fi 41 hade en skattskyldig förhyrt vissa inventarier, till vilka han enligt avtalet skulle efter ett visst antal år blir ägare. KR ansåg att avtalet till sin verkliga innebörd utgjorde försäljning av inventarierna och RR gjorde ej ändring.[23] Detta avgörande är i och för sig inte helt renodlat eftersom uthyrningen av inventarierna skett till en person, som köpt rörelsen i övrigt från uthyraren och det bör då ha legat särskilt nära till hands att se inventarieförhyrningen som ett förtäckt köp. Emellertid talar starka skäl för att utgången bör ha blivit densamma om situationen varit mer renodlad. Om man nämligen i praxis skulle anse legoavtal föreligga beträffande hyresavtal med framtida äganderättsövergång, blir konsekvensen att enbart de skattskyldigas rubricering av ett avtal som hyresavtal eller som avbetalningsköp skulle vara avgörande för de skatterättsliga verkningarna. Till skillnad från inkomstbeskattningen av fastighet, där man inte har några fiskala intressen att skydda och alltså kan godta dylika hyra-köpavtal, finns det beträffande lös egendom ett sådant intresse av att inte ge de skattskyldiga alltför fria händer. Skattelagarnas effektivitet förutsätter att dylika hyra-köpavtal skatterättsligt betraktas som ett köpeavtal i sin helhet. Härtill kommer att om man skatterättsligt betraktar förhyraren som ägare redan från början, kommer man inte i någon högre grad i konflikt med vad som faktiskt sker, eftersom denne enligt avtalet de facto tveklöst blir ägare i framtiden.

Har ett leasingavtal försetts med en förköpsrätt – under perioden eller efter dess utgång – för leasingkunden med avseende på den leasade egendomen kan ifrågasättas, huruvida avtalet på grund härav bör skatterättsligt behandlas som

[21] RN 1953 nr 4 : 5.
[22] RN 1967 nr 6 : 3.
[23] Se även RÅ 1939 fi 714 och RÅ 1953 fi 416.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-13 15:37:34

ett förtäckt köp. Det kan finnas skäl för en part i ett leasingförhållande att inta en förköpsklausul. Denna kan sägas ofta fungera som en förstärkt hyresoptionsrätt, och förhyraren kan önska ha kvar ett inventarium på grund av att installationskostnaderna för en ny maskin ställer sig höga, eller därför att den leasade egendomen är i gott skick och man är kanske väl inkörd på den, vilket kan vara av väsentlig betydelse exempelvis beträffande en datamaskin.

Legoavtal som endast innehåller en förköpsrätt för förhyraren bör enligt FAR:s anvisningar behandlas så, att den hyrda egendomen bokförs som främmande egendom, d. v. s. något köp anses inte vara för handen. Henriz hävdar emellertid att det finns risk för, att redan en förköpsrätt kan leda till att transaktionen betraktas som förtäckt köp.[24] Häremot står den uppfattningen som hävdats i dansk rätt, nämligen att en förköpsklausul inte förtar avtalet dess karaktär av leasing i normalfallet.[25] Enligt RN:s uppfattning i 1967 års förhandsbesked ansågs leasingavgiften avdragsgill, om man ingått avtal härom "utan att i anslutning härtill träffa avtal om framtida köp". Innebörden i RN:s lokution är inte helt klar. Det kan dock knappast tolkas så att enbart en förköpsrätt skall konstituera avtalet till ett köp. Leasingkundens syften med en förköpsrätt framstår som legitima och detta talar för, att förekomsten av en förköpsklausul i normalfallet inte bör förta ett leasingavtal dess skatterättsliga karaktär av legoavtal. Härtill kommer att förköpsrätten är av villkorlig natur där leasingkundens möjlighet att köpa i en framtid är helt beroende av leasingföretagets vilja att sälja. I och med att leasingföretaget inte är juridiskt bundet av att sälja, bör man vara restriktiv med att ur skattesynpunkt betrakta leasingkunden som ägare innan köpet de facto kommit till stånd. Man bör i största möjliga mån undvika att utan vägande skäl avvika från det civilrättsliga läget, eftersom man eljest kan ge upphov till orättvisor, genom att transaktioner ofta riskerar att bli beskattade på ett annat sätt än de faktiskt utvecklas. Vidare kan sägas att en förköpsrätt inte utgör något särskilt starkt indicium på, att ett leasingavtal utgör ett förtäckt köp därför att om ett dylikt avtal är ett maskerat köp, där är fullt klart mellan parterna att godset så småningom skall tillfalla förhyraren, så skulle parterna lika gärna kunna avstå från förköpsrätten också och enbart hålla sig till sin inbördes överenskommelse. Köparens rättsliga ställning blir inte nämnvärt försvagad jämfört med en förköpsrätt, eftersom även denna ju förutsätter säljarens goda vilja.

Om däremot ett leasingavtal med förköpsrätt är på något sätt deformerat och avviker från vad som är sedvanligt, kan det finnas anledning att betrakta det som ett förtäckt köp. Ett indicium på att ett dylikt avtal kan vara för handen är

[24] "Även om klausulen skulle vara utformad såsom en optionsrätt eller förköpsrätt för hyresmannen att efter den avtalade hyrestidens utgång med äganderätt överta den förhyrda egendomen torde risk föreligga att avtalet även i den situationen skulle bedömas såsom ett maskerat avbetalningsköp." Henriz TfR 1968 s. 87.

[25] Koch-Nielsen a.a. s. 292 f.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-13 15:37:34

att köpeskillingen bestämts i förväg. Vanligtvis torde vid förköpsrätt gälla, att förhyraren får köpa för det pris säljaren då kan få ut d. v. s. marknadspriset då leasingperioden upphör. Är däremot köpeskillingen på förhand fixerad till visst belopp, ligger det närmare till hands att betrakta denna som sista amorteringen i ett avbetalningsköp, varav följer att parternas avtal skatterättsligt bör behandlas som ett köp.[26]

En annan något mer långtgående form av klausul är att köparen tilläggs rätt, att efter leasingperiodens utgång eller eventuellt rent av tidigare köpa den förhyrda egendomen. Enligt FAR :s anvisningar bör avtal av detta slag behandlas på samma sätt som förköpsrätterna, d. v. s. i allmänhet föreligger inte skäl att på grund av avtalet införa tillgångs- och skuldposter i leasingkundens balansräkning. Hur man skall tolka RN :s ovan citerade förhandsbesked från 1967 på denna punkt är kanske mer tveksamt, det är möjligt att RN med att avtal om "framtida köp" träffats, avsett även avtal där köprätt för förhyraren finns intagen. I dansk doktrin hävdas emellertid att avtalet är att betrakta som ett renodlat leasingavtal, om köprätten inte kan göras gällande förrän leasingperioden är över och då till ett marknadspris som bestämts på ett visst angivet sätt.[27]

För denna ståndpunkt talar att leasingföretaget inte vet huruvida ett köp de facto kommer till stånd, och för dettas del är det fråga om ett leasingavtal till dess leasingkunden eventuellt tar sin köprätt i anspråk. Leasingkunden har full rörelsefrihet, men torde i normalfallet inte veta i förväg huruvida tillgångarna kommer att köpas då hyresperioden är utlupen. Enligt det år 1953 givna förhandsbeskedet skall enligt RN legoavtal beskattas som köpeavtal, om det är åsyftat att förhyraren skall bli ägare till godset. Om man nu skatterättsligt godtar ett leasingavtal med förköpsrätt, skall då den förstärkning av förhyrarens ställning som en köprätt utgör anses innebära, att en äganderättsövergång i normalfallet är åsyftad, eller kan det finnas legitima behov för en leasingkund att på detta sätt förstärka en förköpsrätt till en köprätt? Samma skäl som kan motivera för en leasingkund att förbehålla sig en förköpsrätt kan tala för, att man i stället har en köprätt. Nämligen i sådana fall då en förköpsrätt kanske inte är skydd nog, därför att uthyraren inte ämnar sälja inventarierna utan istället avser att använda dem själv eller hyra ut dem till annan. Leasingkunden kan då ha intresse av att kunna lösa ut inventarierna om de är i gott trim och man är teknisk inkörd på dem. Det kan också vara ekonomiskt motiverat av den anledningen att installationskostnaden är dyrbar, eller att ett köp ställer sig billigare än en förlängd förhyrning. Godtar man skatterättsligt en förköpsrätt finns det således anledning att som en förlängning härav även godta en köprätt. Flera skäl kan tala för att en köprätt de facto inte utnyttjas, t ex att det kommit modernare utrustning som förhyraren före-

[26] Jfr Koch-Nielsen a.a. s. 293.
[27] Koch-Nielsen a.a. s. 293 f.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-13 15:37:34

drar att ha, att denne inte klarar av servicen på tillgångarna, eller att han saknar medel att köpa dem för. Det torde således i normalfallet inte alls vara regel att en dylik förköpsrätt verkligen utnyttjas. Rätten att eventuellt förvärva egendomen då den vanligtvis har kort livslängd kvar, torde också normalt framstå som en bisak. Det centrala i dessa leasingavtal är fortfarande själva finansieringsformen samt rätten att bruka egendomen, och inte vem som slutligen blir ägare av denna.

Härtill kommer att om leasingavtal med köprätt för förhyraren betraktas som köp skatterättsligt, kan det ur praktisk synpunkt bli komplicerat att bestämma storleken av den köpeskilling för vilken säljaren skall beskattas, och som utgör underlag för köparens värdeminskningsavdrag. Dessutom uppkommer problem om ett dylikt avtal behandlas som köp, och leasingkunden sedan de facto inte utnyttjar sin köprätt. Praktiska skäl talar starkt mot att man då river upp tidigare års taxeringar. Det andra alternativet, nämligen att man anser att förhyraren sålt tillbaka inventariet vid leasingperiodens utgång, förefaller emellertid inte heller som någon lycklig lösning.

Även om det finns en viss risk för att man underlättar oriktig rubricering från de skattskyldigas sida av avtal, förefaller ändå övervägande skäl tala för, att man skatterättsligt bör kunna i normalfallet godkänna inte bara leasingavtal som innehåller en förköpsrätt för leasingkunden, utan även en köprätt för denne. Däremot kan det finnas anledning att inta en annan ståndpunkt beträffande avtal som är deformerade genom att de innehåller ett ej sedvanligt moment.

I dessa fall kan sägas att parternas syfte, att de facto åstadkomma ett köp medelst ett leasingavtal som kombinerats med en köprätt objektiverar sig i förekomsten av främmande moment. Ett dylikt kan som ovan nämnts vara att köpeskillingen vid periodens slut bestämts i förväg till visst belopp, vilket torde ge avtalet mer prägel av ett köp. Ett annat kan vara att leasingperioden är kort samtidigt som leasingavgiften är hög. Är den årliga legan hög och kanske köpeskillingen förhållandevis låg, drivs i praktiken förhyraren att utnyttja sin köprätt om han vill handla ekonomiskt. Förekomsten av dylika främmande moment torde således berättiga, att leasingavtalet ifråga skatterättsligt betraktas som ett avbetalningsköp.

Om en leasingkund utnyttjar sin köprätt efter leasingperiodens utgång torde som anskaffningskostnad betraktas vad han då erlägger i köpeskilling. I dansk praxis har man beträffande hyra-köpavtal fastslagit, att om en förhyrare köper godset ifråga på villkor att den erlagda hyran avräknas från köpeskillingen, anses köpeskillingen vid köpet utgöra den anskaffningskostnad på vilken värdeminskningsavdrag får göras.[28] De hyresbelopp som dessförinnan erlagts är avdragsgilla som driftkostnad. En sådan lösning förefaller

[28] Koch-Nielsen: Skattepolitisk Oversigt 1965 s. 330.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-13 15:37:34

praktiskt motiverad eftersom den motsatta ståndpunkten, d. v. s. att i anskaffningskostnaden skall ingå tidigare erlagda hyresbelopp innebär, att tidigare års taxeringar måste rivas upp.

I vart fall utomlands förekommer stundom även klausuler i leasingavtal, som stadgar skyldighet för leasingkunden att vid periodens utgång köpa leasingegendomen. En sådan köpplikt har det gemensamt med en köprätt att det i båda fallen är beroende av ena partens vilja, om ett köp de facto skall komma till stånd. En köpplikt för förhyraren kan förefalla direkt konstituera avtalet till ett köp. Bokföringsmässigt gäller också enligt FAR:s anvisningar att förhyrda anläggningar bör redovisas i balansräkningen, om hyresavtalet föreskriver skyldighet för förhyraren, att efter viss tid och på avtalade villkor med äganderätt överta de förhyrda objekten.

Ur skatterättslig synpunkt finns emellertid även i dessa fall anledning att fästa avseende vid, om det för endera parten i ett leasingavtal kan finnas några legitima behov av en dylik klausul. Att förhyraren inte har något att vinna härpå i jämförelse med en köprätt för denne är uppenbart. Som ovan nämnts kan ett godtagande av en köprätt ses som en konsekvens av, att man av hänsyn till leasingkundens legitima intressen godtagit en förköpsrätt. Något motsvarande hänsynstagande aktualiseras uppenbarligen inte beträffande en köpplikt. Däremot kan det vara motiverat för ett leasingföretag att ha en dylik klausul om man kanske inte kan sälja inventarierna tillbaka till den ursprungliga leverantören efter leasingperiodens utgång, i den mån denna understiger inventariernas livslängd, och maskinerna måhända är så speciella att man inte heller kan räkna med att sälja dem på den öppna marknaden. I den mån inventariernas värde vid periodens utgång är litet, kan trots förekomsten av en köppliktsklausul, det väsentliga i avtalet sägas vara finansieringen av inventarier genom ett leasingförfarande, medan det förhållandet att äganderätten till inventarierna kan komma att övergå på förhyraren så småningom mer är en perifer detalj. Emellertid blir bilden något annan, om man ser till sannolikheten för att köpplikten kommer att utnyttjas av leasingföretaget. Beträffande leasingkundens köprätt nämndes att det finns flera skäl som kan motivera, att den de facto inte utnyttjas utan inventarierna återgår till uthyraren vid periodens utgång. Vid ett typiskt leasingavtal har leasingföretaget inte något intresse av att själv behålla inventarierna efter periodens utgång, och torde normalt inte heller kunna leasa ut dessa till någon annan om de är nedslitna. Man är därför hänvisad till att försälja dessa, och i den mån det finns en köpplikt för leasingkunden torde detta innebära, att köpplikten inte utnyttjas endast i de fall då man kan få ett bättre pris från en annan köpare. Då detta senare torde vara tämligen ovanligt blir följden härav, att ett avtal med köpplikt mer eller mindre automatiskt medför att leasingkunden blir ägare till godset. På grund härav förefaller det mot bakgrund av RN:s uttalande i 1953 års förhandsbesked vara befogat att hävda,

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-13 15:37:34

att avsikten från början varit att äganderätten skulle övergå till leasingkunden. Då det inte finns några starka skäl som talar för ett annat synsätt, torde det därför vara motiverat att på denna punkt upprätthålla beskattningens effektivitet och förebygga förekomsten av förtäckta köp, genom att underkänna leasingavtal vilka innehåller en köpplikt för leasingkunden. Eftersom denna typ av klausuler torde vara mycket ovanlig i vårt land vållar de inte några större praktiska problem, och deras eventuella förekomst elimineras helt om man i skatterättsligt sammanhang tar bestämt avstånd från dem.

Sammanfattningsvis kan konstateras att man i skatterättslig praxis principiellt behandlat leasingavtalet som ett legoavtal. Även avtal vilka innehåller en förköpsrätt eller köprätt för leasingkunden bör skatterättsligt godtas, så länge de inte innehåller några element som gör att avtalet framstår som ett köp. Leasingavtal vilka innehåller bestämmelse att äganderätten till godset skall övergå till leasingkunden direkt eller efter yrkande härom från leasingföretaget, bör däremot skatterättsligt betraktas som ett avbetalningsköp, med de konsekvenser detta får.

Anm: Angående frågan om bilar avsedda för leasing utgjorde inventarier eller lagertillgångar för ett företag som också drev handel med bilar se RSV 1974: 40 (SW 1974 nr 12).

Red.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-13 15:37:34